

ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ

Zει σ' ένα μικρό διαμέρισμα στην οδό Αγαθίου, πάροδος της Λεωφόρου Αλεξάνδρας. Σύζυγός της είναι ο Θανάσης Παπαρήγας, δημοσιογράφος του «Ριζοσπάστη». Έντονη είναι η παρουσία των προγόνων της στο σπίτι μέσα από φωτογραφίες και πίνακες.

Κυριαρχηθεστερή θέση όμως κατέχει και ο Λένιν. Στο σαλόνι υπάρχει ένα κάδρο που τον δείχνει καθισμένο στο γραφείο του, ενώ ένα άλλο κάδρο στο χολ δειχνεί τον Λένιν με τη γυναίκα του σ' ένα δάσος.

Η ημέρα της κυρίας Αλέκας Παπαρήγα αρχίζει στις 6 το πρωί και τελειώνει αργά το βράδυ.

Το μεσημέρι δεν ξεκουράζεται, παραμένει στο γραφείο και στο Κόμμα για να διαβάσει εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία.

Για τους περισσότερους Έλληνες πολίτες, το όνομα της κ. Αλέκας Παπαρήγα μέχρι πριν λίγες μέρες δεν έλεγε τίποτα. Η ίδια, άλλωστε, ούτε επεδίωξε ούτε είχε την ευκαιρία να γίνει γνωστή έξω από το στενό κύκλο των οργανωμένων αριστερών. Το «ENA» επιχειρεί σήμερα να κάνει ευρύτερα γνωστές κάποιες ιδιωτικές στιγμές της νέας γενικής γραμματέως του ΚΚΕ, να επισημάνει στιγμές της κομματικής της εξέλιξης, και να δώσει το στίγμα του πολιτικού της προφίλ.

της Εύας Νικολαΐδου

Φωτ.: B. Ζαβός

Μόνο τις Κυριακές κάθεται στο σπίτι και τρώνε οικογενειακά με τον άντρα της, την κόρη της Βασιλεία και τη μητέρα της Κική, που ζει ξεχωριστά αλλά στην ίδια γειτονιά με την Αλέκα.

Η Βασιλεία, 22 χρονών, σπουδάζει στο Αμερικανικό Κολέγιο αγγλική φιλολογία και φιλοσοφία, αλλά και στο Ωδείο τραγούδι, γιατί διαθέτει καπληκτική φωνή.

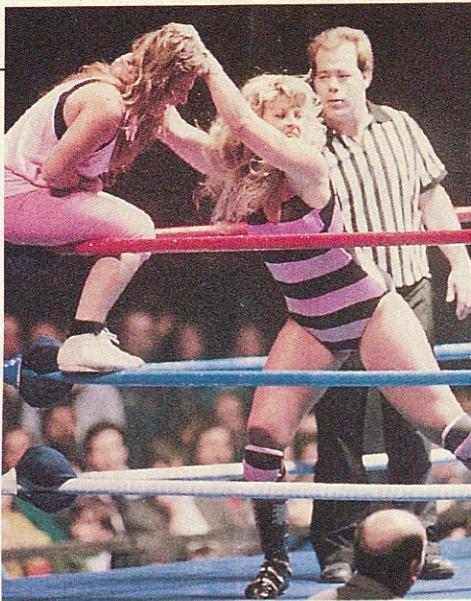
Διάλεξε μόνη της να ζει κοντά στη γιαγιά της, που τη μεγάλωσε, γιατί η Αλέκα με την έντονη δραστηριότητα στο ΚΚΕ δεν μπόρεσε να της αφιερώσει χρόνο. Έτσι, μερικές φορές μπερδεύεται και φωνάζει «μαμά» τη γιαγιά της.

Η κυρία Παπαρήγα μαγειρεύει σπάνια. Συνήθως τρώει έξω, αγαπάει τη συντροφιά φί-

Η Αλέκα Παπαρήγα με την κόρη της Βασιλεία και την μητέρα της Κική. Είναι και οι τρεις πολύ αγαπημένες, προσαρμοσμένες στο δύσκολο ωράριο της Αλέκας. Η μεγάλη αδυναμία της κόρης είναι η γιαγιά της, που την μεγάλωσε

Πάλη γυναικών. Ένα άθλημα για... λίγες

● Θα ήθελα πολύ να μάθω πώς σκέφτονται οι άνθρωποι της Λάρισας να κρατήσουν την ομάδα στη Α' Εθνική, ειδικά μετά τα αποτελέσματα της περασμένης Κυριακής.

● Πώς αισθάνθηκε μετά το παιχνίδι της Πάτρας ο κ. Βασίλης Δανήλη που δεν χρησιμοποίησε τον Στράτο Αποστολάκη για... προληπτικούς λόγους; (2 κίτρινες κάρτες... παιζει με τον Ολυμπιακό).

● Αν ισοφάριζε ο Παναθηναϊκός στην Πάτρα, ο γκολκίπερ της Παναχαϊκής, Μύρτος, θα έπεφτε κάτω... από τα αντικείμενα που έπεσαν εναντίον του από τους οπαδούς του ΠΑΟ; Αυτό ισχυρίζονται σφόδρα κύκλοι του ΠΑΟ που μιλάνε για... στήσιμο.

Ο παντο... γνώστης

Πεντακόσιοι φίλαθλοι περίμεναν τους παίκτες της ομάδας μπάσκετ του ΠΑΟΚ στις 4 το πρωί, στα ελληνογιουγκοσλαβικά σύνορα στους Ευζώνους, για να τους αποθεώσουν για την επιτυχία τους να πάρουν την πρόκριση στον τελικό της Γενεύης. Είχαν φτάσει στα σύνορα από τις 11 το βράδυ. Και περίμεναν μέχρι τις 4 το πρωί μέσα στο κρύο, χορεύοντας και τραγουδώντας. Όταν τους είδε ο **Μπάρλοου** είπε σε συμπαίκτη του. «Δεν είναι δυνατόν, είναι απίστευτο...». Και όμως, ήταν αληθινό! Αφού υποδέχτηκαν τα ίνδαλματά τους σχηματίστηκε πομπή που συνόδευσε το πούλμαν μέχρι τα γραφεία του συλλόγου. Ήταν εξηγείται πώς η Θεσσαλονίκη κρατά τα σκήπτρα του μπάσκετ...

Ο πως δείχνουν τα πράγματα, Εθνικός και Κόρινθος δεν θα χάσουν το τρένο της ανόδου στην Α' Εθνική. Από εκεί και πέρα φάξτε για τον τρίτο. Καλαμαριά ή Πιερικός ή Διαγόρας ή...

Μια πρώτη εκτίμηση για το διαιτητικό δίδυμο που θα σφυρίζει τον τελικό του Κυπέλλου Κυπελλούχων ΠΑΟΚ - Σαραγόσσα. Ο Ιταλός **Κατσάρο** είναι το ανερχόμενο αστέρι της ιταλικής διαιτησίας. Έγινε διεθνής διαιτητής πριν από δύο χρόνια και πολύ γρήγορα σφυρίζει και σε τελικό. Ο Άγγλος **Γκέραρντ** είναι πολύ μέτριος διαιτητής. Σας θυμίζω τα λάθη του στον αγώνα του Αρη με τη Σκαβολίνη. Το κλασικότερο, εκείνο το τζάμπολ που έδωσε προς το τέλος του αγώνα, καθαρή ενέργεια παράβασης κανονισμών.

Αυτοί είναι οι διαιτητές στον τελικό της Γενεύης. Προσωπική μου άποψη: είναι διαι-

μεταγραφή του Ούγγρου στον ΟΦΗ, η ομάδα του Βόλου πήρε την κατιούσα. Δεν μπορεί να σταυρώσει βαθμό, με αποτέλεσμα να αγωνίζεται από τώρα για τη σωτηρία. Λέτε ότι η δεινή εκτελεστικότητα του Μπόντα να ήταν το μοναδικό όπλο του Ολυμπιακού στη μάχη για τον τίτλο; Και από κει και πέρα το χάος; Γιατί μόνο έτσι εξηγούνται τα πράγματα προς το παρόν. Οι Βολιώτες φίλαθλοι ελπίζουν να μη συνεχιστεί έτσι η κατάσταση μέχρι το τέλος του πρωταθλήματος. Γιατί τότε ο Ολυμπιακός Βόλου θα έχει πέσει στην Γ' Εθνική Κατηγορία.

Και το ΛΟΤΤΟ προς τη δόξα τραβά... Δεν είναι υπερβολή να πω ότι η Ελλάδα την περασμένη εβδομάδα έζησε στον παλμό του ΛΟΤΤΟ. Παιχθηκαν γύρω στις 116.000.000 στήλες, αριθμός ρεκόρ, αριθμός εκπληκτικός θα έλεγα εγώ, που δεν γνωρίζω αν τον περιμέναν οι υπεύθυνοι να έρθει τόσο γρήγορα. Τα κέρδη είναι πολλά και οι προβλέψεις λένε ότι θα πολλαπλασιαστούν. Εξ ου και τα φαρδιά χαμόγελα των υπεύθυνων του ΟΠΑΠ. Οι μόνοι που δεν... χαμογελούν είναι οι εκπρόσωποι των ΠΑΕ που δεν έχουν μερικό στα κέρδη του παιχνιδιού. Και δεν είναι μόνο αυτό. Βλέπουν από την άλλη πλευρά τις στήλες του ΠΡΟ-ΠΟ να πέφτουν κάθε βδομάδα και περισσότερο, με αποτέλεσμα να μειώνεται η επιχορήγηση και στο ταμείο τους να μην μπαίνουν τα προσδοκώμενα ποσά.

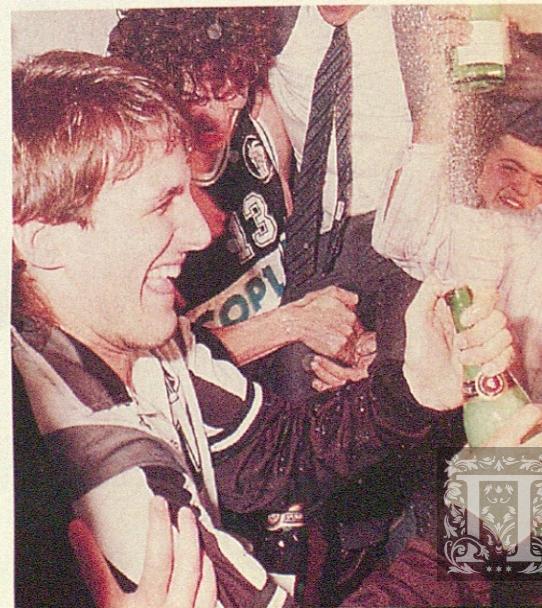
Όπως φαίνεται, ο ανταγωνισμός ΛΟΤΤΟ και ΠΡΟ-ΠΟ άρχισε για τα καλά και θα συνεχιστεί. Από τον ανταγωνισμό αυτό γνωρίζω και ελπίζω ότι σίγουρα θα κερδίσει μόνο ένας. Ο ελληνικός αθλητισμός...

Οι παίκτες του ΠΑΟΚ ανοίγουν σαμπάνιες για τις επιτυχίες τους. Στις 26 Μαρτίου στη Γενεύη, σκοπεύουν να ξανανοίξουν σαμπάνιες, φέροντας το Κύπελλο Κυπελλούχων στο Λευκό Πύργο

Tελικά ο κ. **Κυρίτσης** παρέμεινε στον Ολυμπιακό. Πείστηκε ότι ο Ολυμπιακός έχει... μέλλον, κάτι που ο ίδιος δεν έχει στον... Άρη, τουλάχιστον κάτω από τις παρούσες συνθήκες...

O πρόεδρος της ΠΑΕ ΑΕΚ, κ. **Στράτος Γιδόπουλος**, ήταν ο πρώτος που είχε πληροφορίες για την... πολιτεία του **Ντάνουτ Λούπου** στην Ελλάδα. Ο κ. Γιδόπουλος είχε τις πληροφορίες του τη Δευτέρα, προστάθησε να τις διασταυρώσει, και αφού διαπίστωσε ότι κάτι τρέχει ενημέρωσε τον ομολογό της ΠΑΕ ΠΑΟ Κ. **Βαρδινογιάννη**, το μεσημέρι της Παρασκευής. Το βράδυ της ίδιας μέρας έγινε η σύλληψη του Ρουμάνου.

Oταν έπαιζε μέχρι τον Δεκέμβριο ο **Ιμρε Μπόντα** στον Ολυμπιακό Βόλου, η ομάδα πήγαινε φουλ για το πρωτάθλημα και την επάνοδο στην Α' Εθνική. Μετά τη

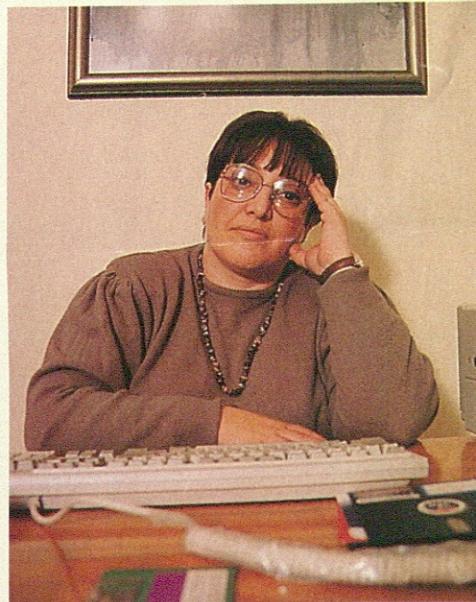
**Πάνω από 20 χρόνια είναι
στο πλευρό της
κ. Παπαρρήγα ο άντρας
της Θανάσης. Εδώ
καθιούμενοι στο σαλόνι
του σπιτιού τους, που
έχει λίγα και απλά έπιπλα**

λων και τα ταβερνάκια από τις κοσμικές εκδηλώσεις.

Επειδή δεν προλαβαίνει να παρακολουθήσει τα κινηματογραφικά έργα, βλέπει μερικές ταινίες ετεροχρονισμένα το Σαββατοκύριακο στο βίντεο.

Θεατρικά έργα βλέπει ελάχιστα. «Ολοι προσαρμόστηκαν στον τρόπο ζωής που ζω», δηλώνει, και σε ερώτηση πώς σχολιάζει το χαρακτηρισμό της «Σιδηράς Κυρίας», απαντά:

«Έχει στοιχεία πολιτικής επίθεσης. Μου αποδίδεται για ιδεολογικούς λόγους. Δεν τον αποδέχομαι. Πιστεύω πως έχω σταθερή πίστη, θέληση και πείσμα.

Έχω άποψη, αλλά συνδιαλέγομαι εύκολα με τους άλλους. Δεν απορρίπτω τις δικές τους απόψεις».

Θαυμάζει, όπως λέει, τους ειλικρινείς ανθρώπους, τους εργατικούς και έντιμους. Δεν δέχεται τους χαμαιλέοντες και φιλόδοξους.

Έχει το δικό της τρόπο εμφάνισης, καθόλου μοντέρνο, αλλά αυτό δεν σημαίνει, όπως υποστηρίζει η ίδια, ότι δεν εγκρίνει τις μοντέρνες γυναίκες.

«Ο τρόπος που ντύνομαι», λέει, «δεν έχει να κάνει με ασκητική αντίληψη ή πουριτανισμό.

Έχω επιλέξει αυτό τον τρόπο ζωής και αυτό τον τρόπο ντυσίματος. Πρέπει να υπάρχει καλαισθησία, αλλά όχι να γίνεται και σκοπός ζωής».

Η Αλέκα Παπαρήγα έγινε γραμματέας του ΚΚΕ, αφού, λίγο πριν το Συνέδριο, δήλωνε ότι δεν θα συμμετάσχει ξανά σε καθοδηγητικό όργανο του κόμματος. Εκλέχτηκε στην Κεντρική Επιτροπή από το 13ο Συνέδριο, στο οποίο δεν συμμετείχε σαν αντιπρόσωπος. Ήγειται πλέον ενός κόμματος με ανοιχτούς λογαριασμούς, με οριακούς συσχετισμούς, εκεί που πριν λίγους μήνες η ίδια ζητούσε «ξεκαθάρισμα λογαριασμών». Οπαδός της ιδεολογικής καθαρότητας, αναγνωρίζει τώρα την ανάγκη της ενότητας μέσα στη διαφορετικότητα. Ποια είναι, λοιπόν, η Αλέκα Παπαρήγα; Από πού ξεκίνησε, για να βαδίζει σήμερα σε τεντωμένο σχοινί;

Η Αλέκα Παπαρήγα γεννήθηκε το 1945 στην Αθήνα. Οι γονείς της αριστεροί, με τον πατέρα της, αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, να κάνει χρόνια στη φυλακή. Σε ηλικία 15 ετών εντάσσεται στην οργάνωση νεολαίας της ΕΔΑ. Στη συνέχεια, γίνεται μέλος της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη. Σπουδάζει φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας.

Το 1968 – τη χρονιά που διαπάστηκε το ΚΚΕ – γίνεται μέλος του Κόμματος. Στη διάρκεια της δικτατορίας συλλαμβάνεται και κρατείται στη Μπουμπούλινα. Μέχρι τη μεταπολίτευση δραστηριοποιείται σε οργανώσεις οικογενειών των πολιτικών προσφύγων, καθώς ο άνδρας της – ο Θανάσης Παπαρήγας, σήμερα δημοσιογράφος του «Ριζοσπάστη» – ήταν πολιτικός εξόριστος.

Μετά το 1974, η Αλέκα Παπαρήγα γίνεται μέλος του γραφείου της Επιτροπής Πόλης

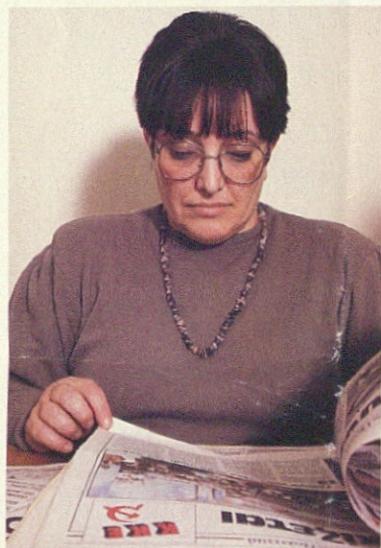
ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΤΙΓΜΑ

της Κομματικής Οργάνωσης Αθήνας.

Στην αυτοκριτική της τοποθέτηση στο 13ο Συνέδριο, η Αλέκα Παπαρήγα δίνει, με έναν τρόπο, το στίγμα της δουλειάς της. Αναλαμβάνει ευθύνες για την καθυστέρηση αναπροσαρμογών και εκσυγχρονισμών στη ζωή του ΚΚΕ, που είχαν ωριμά-

φανιστεί, χρόνια αργότερα, στην επιτροπή γυναικών του Συνασπισμού, το 1989, με θέσεις αρκετά αντιφατικές.

1981. Το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία και η Αλέκα Παπαρήγα πίσω στην Κομματική Οργάνωση Αθήνας. Είναι τώρα το δεύτερο σε ιεραρχία στέλεχος, μετά τον γραμματέα της ΚΟΑ, Δημήτρη

“ Η Αλέκα Παπαρήγα υπηρέτησε καλά ένα διοικητικό στυλ δουλειάς με ένα γραφειοκρατικά συγκροτημένο τρόπο. Ο αυταρχισμός της εκδηλώνεται με την ίδεα της «ιδεολογικής καθαρότητας», με την κατακεραύνωση της αντίθετης άποψης, την απομάκρυνση όσων στελεχών διέβλεπαν τα αδιέξοδα και διατύπωναν αντιρρήσεις **”**

σει ακόμα και εκείνη την περίοδο. **«Η δουλειά του κόμματος – προσθέτει – υπηρετούσε κατά απόλυτο τρόπο τις άμεσες ανάγκες ανάπτυξης της πάλης, με αποτέλεσμα οι πρωθητικές του επεξεργασίες και πρωτοβουλίες να απορροφούνται από έναν καθιερωμένο τρόπο δουλειάς και τις παγιωμένες αντιλήψεις».**

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η Αλέκα Παπαρήγα – και σαν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής από το 1978 – ασχολείται, οργανωτικά και θεωρητικά, με το γυναικείο κίνημα. Οι σκέψεις της αποτυπώνονται στο βιβλίο **«Η απελευθέρωση της γυναικας»**. Το βιβλίο εκδίδεται το 1981, επανεκδίδεται μετά από βελτιώσεις, αλλά αυτό δεν εμποδίζει την ίδια τη συγγραφέα του, λίγα μόλις χρόνια αργότερα, να αναγνωρίσει ότι η εργασία της είναι «ξεπερασμένη»...

Η Αλέκα Παπαρήγα θα εμ-

γόντικα. Καθιερώνεται σαν οργανωτικό στέλεχος, και αφιερώνει πολλές ώρες στην «καθοδηγηση» οργανώσεων.

Η ίδια, χρόνια αργότερα, θα εκτιμήσει ότι η δουλειά της αυτή χαρακτηρίστηκε από πρακτικισμό και εμπειρισμό, **«με αποτέλεσμα την ανάδειξη μιας ιδιόμορφης πνευματικής ελίτ μέσα στο Κόμμα, που υποκαθιστούσε τη συλλογική σκέψη»**.

Η Αλέκα Παπαρήγα υπηρέτησε καλά ένα διοικητικό στυλ δουλειάς σε μια μεγάλη οργάνωση, με ένα γραφειοκρατικά συγκροτημένο τρόπο. Ο αυταρχισμός της εκδηλώνεται με την ίδεα της «ιδεολογικής καθαρότητας», με την κατακεραύνωση της αντίθετης άποψης, την απομάκρυνση όσων στελεχών διέβλεπαν τα αδιέξοδα και διατύπωναν αντιρρήσεις.

Η συμβολή της σε όλα αυτά, επιβραβεύεται. Το 1986 και αργότερα, με το 12ο Συνέδριο του

ΚΚΕ καθιερώνεται ως μέλος του Πολιτικού Γραφείου. Λίγο αργότερα, αναλαμβάνει καθήκοντα γραμματέα στην Κομματική Οργάνωση Αθήνας. Τώρα, με μεγαλύτερη άνεση, διαμορφώνει ένα όμιλο «σκληρών» στελεχών (Καλαματιανός, Κερασούνης, Ζάχαρης, Μαυρίκος), που υπηρετεί τους ίδιους στόχους.

Αλλά τα αδιέξοδα στις οργανώσεις, με αυτή τη λειτουργία, επιτείνονται. Η απάντηση των κομματικών μελών στις ατελείωτες εντολές και καθήκοντα που έρχονται «από πάνω είναι εντυπωσιακή – και έρχεται σε ανύποπτο χρόνο: στη συνδιάσκεψη της ΚΟΑ, το Φεβρουάριο του 1989 – πριν δηλαδή ξεσπάσει η κρίση στην Ανατολική Ευρώπη – η Αλέκα Παπαρήγα μόλις καταφέρνει να εκλεγεί στη νέα επιτροπή πόλης. **Έρχεται τελευταία σε σταυρούς!** Είναι ένα σήμα κινδύνου για την Αλέκα Παπαρήγα, που στο μεταξύ έχει αναπτύξει τις πολιτικές της φιλοδοξίες. Νιώθει ανασφαλής, ταλαντεύεται. Άλλα, τελικά, επιλέγει την πιο στενή συμπαράταξη της με τη συντηρητική πτέρυγα, στο Πολιτικό Γραφείο. Στην ΚΟΑ το κλίμα γίνεται πιο ασφυκτικό. Οδηγούνται σε παραίτηση ορισμένα από τα πρώτα στελέχη (Τάκης Σέμπος, Γιώργος Γκόντζος), με διαφορετικές, βέβαια, απόψεις...

Όταν η κρίση εκδηλώνεται ανοιχτά στο ΚΚΕ, η Αλέκα Παπαρήγα έχει πάρει τη θέση της: **τάσσεται κατά του προσχεδίου θέσεων**. «Οδηγούμαστε στη σταδιακή διαδικασία καταστροφής της πολιτικής συνείδησης, μέσω της βίαιης αποιδεολογικοποίησης», αναφωνεί η κυρία Παπαρήγα στην πλατιά Ολομέλεια, τον Ιούνιο του '90. Για να αρχίσει αμέσως μετά στην ΚΟΑ ένα **όργιο... «ιδεολογικοποίησης»**. Στις δημοτικές εκλογές, οι στενοί της συνεργάτες ανατρέπουν τη σταυροδοσία που συμφωνήθηκε στο Συνασπισμό. Αποτέλεσμα: το ΚΚΕ δεν εκλέγει δημοτικό σύμβουλο και αποκλείονται δύο στελέχη της ΚΟΑ, ριζοσπαστικών αντιλήψεων. Γ. Βασαρδάνης, Α. Παπαδήμης. Λεπτομέρεια: όταν η επιτροπή

πόλης της ΚΟΑ συζήτησε το θέμα – και το καταδίκασε – η Αλέκα Παπαρήγα έφυγε από τη μέση της συνεδρίασης...

Ακολουθεί ο αποκλεισμός «ατίθασων» μελών του ΚΚΕ από το... συνδικάτο των οικοδόμων, πάλι με τη συνδρομή συνεργατών της γραμματέως της ΚΟΑ.

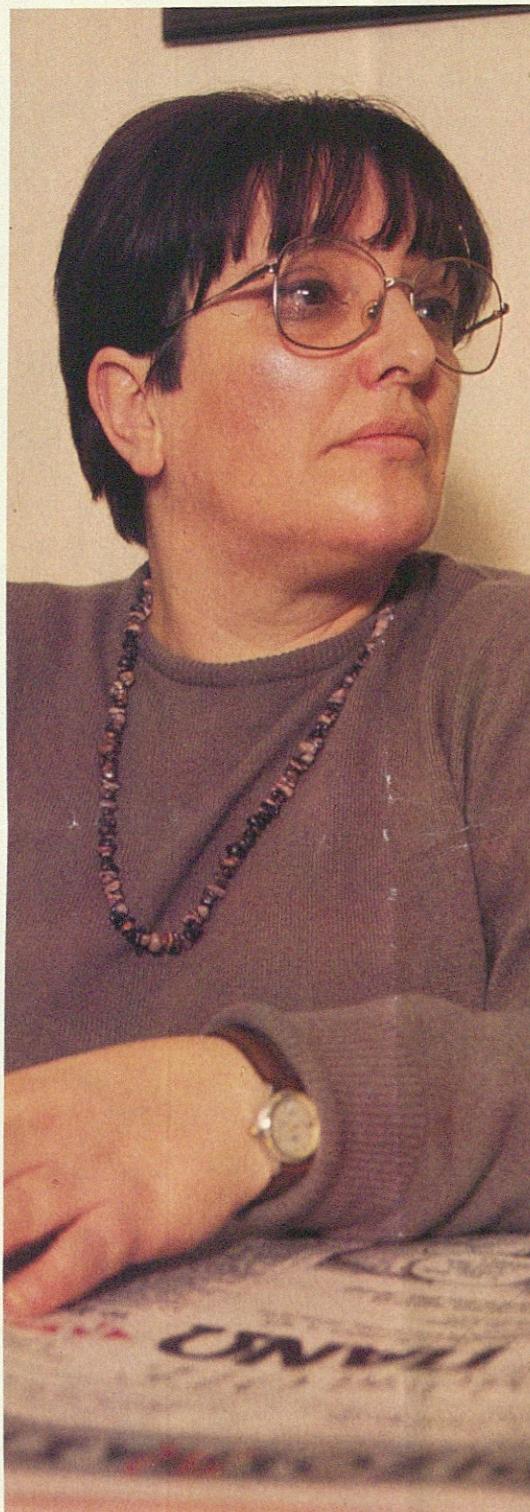
Και το αποκορύφωμα, τα «χαρτάκια» με τις κατευθυνόμενες σταυροδοσίες στις συνδιασκέψεις για το Συνέδριο που οδήγησαν στην πόλωση. Τα κομματικά μέλη, νιώθοντας τα οδυνηρά αποτελέσματα της πόλωσης, έστρεφαν τα βλέμματα προς τα πάνω, και «είδαν» την Αλέκα Παπαρήγα.

Η συνδιάσκεψη των δημοσίων υπαλλήλων την αποκλείει ως αντιπρόσωπο στο 13ο Συνέδριο. Το σοκ είναι μεγάλο. Ή, μηπως όχι; Πάντως, δύο μέρες αργότερα γράφει, στο «Ριζοσπάστη»:

«Με δύο φράσεις χαρακτηρίζω την απόδοσή μου, **βασανιστική προσπάθεια προσφοράς και ανάπτυξης**, από τη μια και **εμφανής αποτυχία** από την άλλη... Έχω καταλήξει στην απόφαση να μη συμμετέχω σε κανένα καθοδηγητικό όργανο του κόμματος μετά το Συνέδριο». Αυτά την Τρίτη, 5 Φεβρουαρίου. Γιατί την Τετάρτη, 27 Φεβρουαρίου, η Αλέκα Παπαρήγα εκλέχτηκε γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ!

Η κυρία Παπαρήγα έφυγε, πλήν όμως έμεινε και άφησε ένα μεγάλο θητικό κενό. Η ανακολουθία προκαλεί δυσπιστία. Άλλα οδηγεί και σε άλλους συλλογισμούς. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην οργανωτική ανέλιξη της «πρώτης κυρίας» του ΚΚΕ, στη συγκρότησή της **είναι φανερή η επιρροή του Χαρίλαου Φλωράκη**. Άλλωστε, για να σχολιάσουμε μόνο τα τελευταία γεγονότα, οι ομοιότητες στην τακτική και των δύο ήταν εμφανείς. Άλλα και στη συζήτηση των υποψηφιοτήτων, η κυρία Παπαρήγα εξάρτησε τη θέση της από την τοποθέτηση του Χαρίλαου Φλωράκη. Και ασφαλώς η συνεργασία τους στο μέλλον θα κρίνει πολλά για την πορεία του ΚΚΕ...

A.G.

“Ετοι κι αλλιώς, η Αλέκα Παπαρήγα, ως νέα γραμματέας του ΚΚΕ, είναι υποχρεωμένη να βαδίσει σε τεντωμένο σχοινί. Μαθημένη χρόνια τώρα στην κατατρόπωση της άλλης άποψης, αφού κατηγορήθηκε από τον πρώην γραμματέα Γρηγόρη Φαράκο ότι επιθυμούσε μετά την Ολομέλεια του Ιουνίου του '90 ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών, είναι πλέον υποχρεωμένη να σεβαστεί τη διαφορετικότητα μέσα στο ΚΚΕ. Οι καιροί αλλάζουν – οι ηγέτες του ΚΚΕ, όμως;

Φωτ.: ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΟΥΛΑΤΗΣ

ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ

**ΠΡΩΤΑ
Η ΣΥΖΥΓΟΣ,
ΜΕΤΑ
Η ΜΗΤΕΡΑ!**

Πώς βλέπουν οι Έλληνες τις Ελληνίδες;
Ως συζύγους, μητέρες ή ερωμένες; Ίσες ή λιγότερο
ίσες μ' αυτούς; Με την ευκαιρία της Παγκόσμιας
Ημέρας της Γυναίκας, δημοσιεύουμε
τα αποτελέσματα δημοσκόπησης που έκανε
για το «ENA» η εταιρεία ΔΗΜΕΛ.

Φωτ.: Σ. Πουλιάσης, Στ. Μπενάς

ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

Υπάρχει ανισότητα σε όλα!

Εσείς πιστεύετε πως υπάρχει πρόβλημα ανισότητας των γυναικών με τους άνδρες στην κοινωνία μας, στους παρακάτω τομείς;

		Σύνολο %
● Εργασία	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	1,16 60,85 37,98
● Κοινωνική καταξίωση	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	8,91 48,84 42,25
● Οικογενειακές ευθύνες (φροντίδα σπιτιού)	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	1,55 58,91 39,53
● Ανατροφή παιδιών	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	2,71 53,88 43,41
● Δημόσιες και διευθυντικές θέσεις	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	7,36 52,71 39,92
● Στην πολιτική	Δεν απαντώ ΝΑΙ ΟΧΙ	2,33 55,81 41,86

● Η πλειοψηφία των ανδρών πιστεύει πως οι γυναίκες δεν έχουν τις ίδιες με αυτούς ευκαιρίες στους διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής. Οι άνδρες κύρια πιστεύουν πως η ανισότητα είναι μεγαλύτερη στον τομέα της εργασίας και των οικογενειακών συνθηκών. Πιστεύουν πως οι γυναίκες έχουν κάπως περισσότερες ευκαιρίες για κοινωνική καταξίωση. Αξίζει να σημειώσουμε, πάντως, ότι ένα 40 με 42% των ερωτηθέντων ανδρών δεν δέχονται την ύπαρξη ανισότητας ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες στους διάφορους τομείς. Κι ακόμη, ότι εκεί που φαίνεται να υπάρχει παραδοχή της ανισότητας σε μεγαλύτερο βαθμό, είναι στην εργασία (σχεδόν 61%).

Ζήτω η γυναίκα - σύντροφος!

Για σας γυναίκα σημαίνει περισσότερο:

	Σύνολο %
● ΔΞ/ΔΑ	1,16
● Μια νοικοκυρά	5,04
● Μια πιστή και αφοσιωμένη σύζυγος	30,62
● Μια ερωμένη	4,26
● Μια σύντροφος στη ζωή	51,16
● Μια πόρνη	0,39
● Μια φίλη	7,36

● Η γυναίκα - σύντροφος, αυτή είναι η εικόνα της γυναικάς για πάνω από τους μισούς άνδρες. Ακολουθεί η γυναίκα - πιστή και αφοσιωμένη σύζυγος και η γυναίκα - φίλη.

Η κουζίνα υπερισχύει της γονιτείας και της γυναικείας σα-

γήνης, η γυναίκα - νοικοκυρά υπερισχύει (ελαφρά βέβαια) της γυναικάς - ερωμένης, η «βασίλισσα του σπιτιού» υπερισχύει της «βασίλισσας του πάθους»!

Οι Έλληνες που είχαν άλλη φήμη, σαν Μεσογειακοί εραστές, φαίνεται, πως φόρεσαν πια τις παντόφλες τους!

Προς τιμή τους βέβαια το γενούς του ελάχιστου ποσοστού που βλέπει τη γυναίκα σαν πόρνη.

Να σημειώσουμε ακόμη ότι από τους αναλυτικούς πίνακες που δεν δημοσιεύουμε, γιατί δεν είναι εύκολα αναγνώσιμοι, προκύπτει ακόμη ότι:

● Οι νεότεροι βλέπουν τις γυναίκες περισσότερο σαν συντρόφους στη ζωή, σαν συζύγους, φίλες και ερωμένες. Είναι μάλλον πιο ρομαντικοί και πιο ευθείς. Για το 1% η γυναίκα είναι πόρνη. Ελάχιστο ποσοστό αλλά επικίνδυνες απόψεις.

Η γυναίκα - σύντροφος, η γυναίκα - φίλη και η γυναίκα - ερω-

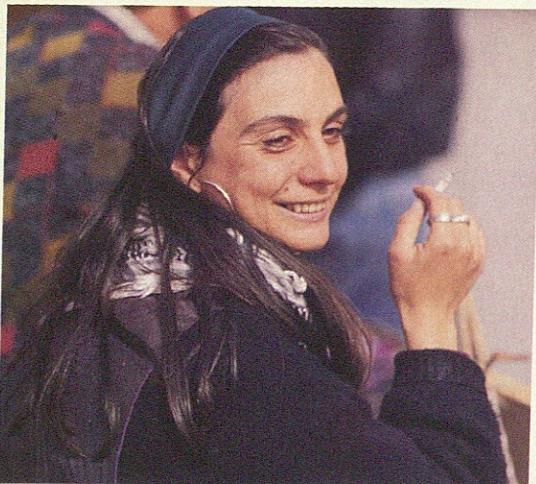
μένη υποχωρούν με την πάροδο της ήλικιας, προς όφελος της πιστής και αφοσιωμένης συζύγου και της νοικοκυράς.

Διπλάσιο ποσοστό ανδρών ανώτερης μόρφωσης (61,8%) εξακολουθεί να βλέπει τη γυναίκα σαν σύντροφο απ' ότι οι κατώτερης μόρφωσης (30%).

Είναι εντυπωσιακή η διαφορά στο ποσόστο των ανδρών κατώτερης μόρφωσης (οι 2 στους 10) που βλέπουν τη γυναίκα σαν νοικοκυρά, από τους άνδρες μέστης και ανώτερης μόρφωσης (κανείς)!

● Για τους άγαμους άνδρες, η εικόνα της γυναικάς είναι μάλλον ελαφρά πιο κολακευτική. Οι άνδρες που οι γυναίκες τους εργάζονται, τις βλέπουν μάλλον σαν συντρόφους στη ζωή αλλά όχι σαν ερωμένες. Φαίνεται πως η γυναικεία εργασία κάνει τις γυναίκες άξιες εκτίμησης, αλλά διαλύει το μυστηριώδες πέπλο της λαγνείας.

ΠΡΩΤΑ Η ΣΥΖΥΓΟΣ, ΜΕΤΑ Η ΜΗΤΕΡΑ!

Περισσότερο κοντά η σύζυγος!

Τι ιδιότητα (σε σχέση με εσάς) έχει η γυναίκα που την αισθάνεστε περισσότερο κοντά σας;

	Σύνολο %
● Δεν απαντώ	7,75
● Μητέρα	24,42
● Σύζυγος	43,80
● Φίλη	12,79
● Ερωμένη	8,91
● Αδελφή	1,55
● Κόρη	0,78

Οι απαντήσεις κατά ηλικία και μόρφωση

	18-29 ετών %	30-45 ετών %	45 ετ. & άνω %	Στοιχ. μόρφ. %	Μέση μόρφ. %	Ανώτ. μόρφ. %
● Δεν απαντώ	9,00	3,53	10,96	12,50	4,72	10,11
● Μητέρα	34,00	16,47	20,55	30,00	23,62	23,60
● Σύζυγος	20,00	57,65	60,27	40,00	51,97	33,71
● Φίλη	20,00	12,94	2,74	2,50	9,45	22,47
● Ερωμένη	15,00	5,88	4,11	7,50	8,66	8,99
● Αδελφή	2,00	1,18	1,37	5,00	0,79	1,12
● Κόρη	0,00	2,35	0,00	2,50	0,79	0,00

	Παντρεμένος %	Άγαμος %	Σύζυγος εργαζόμ.	Σύζυγος μη εργαζ.
● Δεν απαντώ	6,90	9,17	1,72	10,23
● Μητέρα	15,17	37,61	17,24	14,77
● Σύζυγος	68,28	12,84	74,14	63,64
● Φίλη	4,83	23,85	6,90	4,55
● Ερωμένη	2,76	14,68	0,00	4,55
● Αδελφή	0,69	1,83	0,00	0,00
● Κόρη	1,38	0,00	0,00	2,27

- Για τους άνδρες που ερωτήθηκαν, η σύζυγος είναι η πιο κοντινή, η πιο οικεία γυναικεία μορφή στη ζωή τους. Ακολουθεί η μητέρα, η φίλη και η ερωμένη.
- Για τους άνδρες από 30 ετών και άνω, η σύζυγος είναι η κυριαρχη γυναίκα της ζωής τους. Για τους 18-29 ετών είναι η μορφή της μητέρας τους που κυριαρχεί. Η φίλη και η ερωμένη φήνουν σαν επιφροές, ενώ η μητέρα επανακάμπτει σαν αναφορά μετά τα 45. Η σύζυγος είναι η κυριαρχη γυναίκα για τους

μισούς άνδρες μέσης μόρφωσης και μόνο για τον έναν στους τρεις ανώτερης μόρφωσης, ενώ είναι εντυπωσιακή η διαφορά της επιφροής της φίλης ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο, όπου περίπου διπλάσιο ποσοστό ανδρών ανώτερης μόρφωσης απ' ό,τι κατώτερης νιώθει τη ζεστασιά της γυναικείας φιλίας.

Οι στοιχειώδους μόρφωσης άνδρες αισθάνονται τη σύζυγο, τη μητέρα, την αδελφή και την κόρη πιο κοντά απ' ό,τι οι της ανώτερης μόρφωσης. Φαίνεται

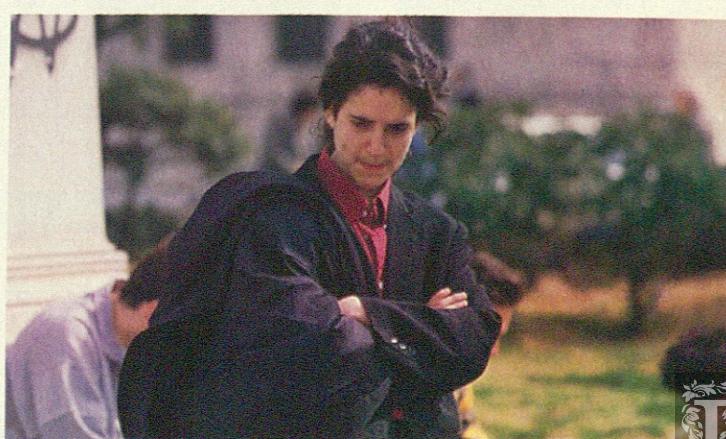
πως οι μέσης εκπαίδευσης είναι οι πιο πιστοί της συζυγικής ζωής.

● Οι παντρεμένοι άνδρες με μεγάλη πλειοψηφία (68%) αισθάνονται κοντά τη σύζυγό τους και μόνο 15% τη μητέρα τους. Δεν αισθάνονται ιδιαίτερα φίλοι με γυναίκες και ένα 3% περίπου που δηλώσεις ερωμένη φαίνεται πως κάνει ανεπίτρεπτες ατάξιες.

● Οι άγαμοι δηλώνουν περισσότερο τη μητέρα, τη φίλη και φυσικά την ερωμένη. Ένα 13%

περίπου των «ελεύθερων» δηλώνει τη σύζυγο! Μάλλον πρόκειται για άνδρες που ήδη συζούν με γυναίκες που πρόκειται να παντρευτούν και τις θεωρούν ως «επίσημες αγαπημένες».

Και μια μικρή αποκάλυψη! Οι άνδρες φαίνεται πως εκτιμούν περισσότερο τις γυναίκες τους όταν εργάζονται, παρά όταν είναι στο σπίτι. Αυτοί που η γυναίκα τους περιμένει πάντα στο σπίτι, είναι περισσότερο επιφρεπείς σε εξωσυζυγικές περιπέτειες.

Προκαταλήψεις, μητρότητα εμποδίζουν τις εργαζόμενες

Ελάχιστες γυναίκες κατέχουν ανώτατες θέσεις σε εταιρείες και υπηρεσίες. Κατά τη γνώμη σας, ποιος είναι ο κυριότερος λόγος;

	Σύνολο %
● ΔΞ/ΔΑ	8,14
● Δεν τις εμπιστεύονται για θέσεις - κλειδιά, λόγω των αυξημένων άλλων υποχρεώσεών τους (μητρότητα, εγκυμοσύνη, φροντίδα σπιτιού)	26,74
● Υπάρχει έλλειψη ουσιαστικών προσόντων στην πλειοψηφία των γυναικών	7,75
● Υπάρχει άρνηση, από πλευράς των γυναικών, γιατί πιστεύουν ότι δεν μπορούν να συνδυάσουν σοβαρότερες επαγγελματικές ευθύνες με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις	13,95
● Υπάρχει αδιαφορία από πλευράς γυναικών για την κάλυψη τέτοιων θέσεων.	6,98
● Για τα ίδια προσόντα προτιμούνται οι άνδρες, λόγω κοινωνικών προκαταλήψεων.	36,43

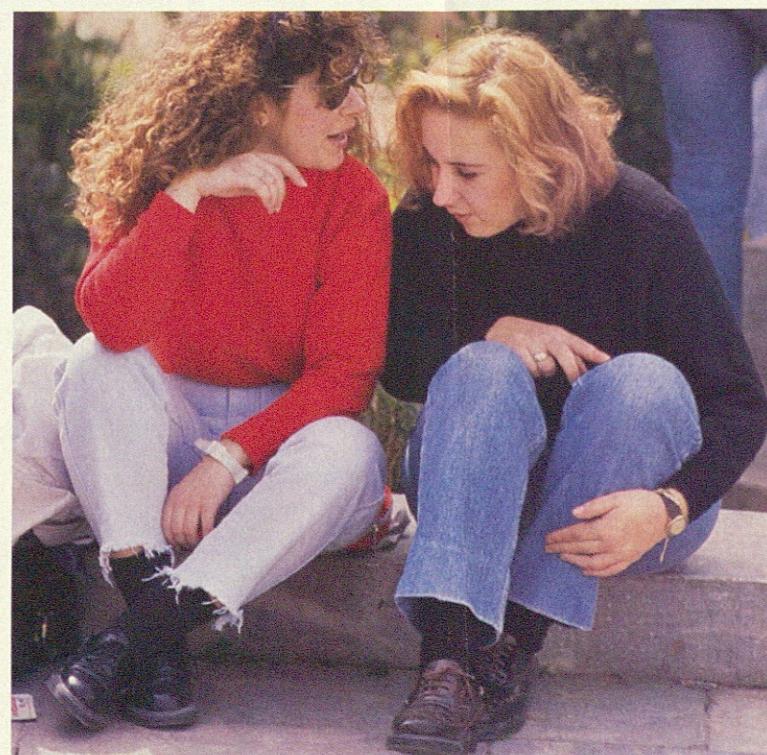
● Οι κοινωνικές προκαταλήψεις και οι αυξημένες υποχρεώσεις των γυναικών (μητρότητα, εγκυμοσύνη, φροντίδα σπιτιού) αποτελούν, σύμφωνα με τη γνώμη των ανδρών, τους βασικότερους λόγους για τους οποίους οι γυναίκες δεν προτιμούνται σε ανώτερες θέσεις εταιρειών και υπηρεσιών.

Ένα 21% των ανδρών πιστεύει ότι αυτό οφείλεται στην άρνηση (14%) ή αδιαφορία (7%) των ιδιων των γυναικών για κάλυψη τέτοιων θέσεων.

Τέλος, άξιο προσοχής είναι και ένα 8% των ανδρών, που θεωρεί ότι ο κυριότερος λόγος για τον οποίο ελάχιστες γυναίκες κατέχουν ανώτερες θέσεις σε εταιρείες και υπηρεσίες είναι η έλλειψη ουσιαστικών προσόντων στην πλειοψηφία των γυναικών.

Ενδιαφέρον έχουν και τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας, σύμφωνα με τα οποία:

● Οι άνδρες 18-29 ετών (41%) και οι άνδρες μέσης μόρφωσης (40,16%) δίνουν ιδιαίτερο βάρος στις κοινωνικές προκαταλήψεις, όπως και οι άγαμοι (40,37%). Αντίθετα, οι άνδρες που η σύζυγός τους εργάζεται, πιστεύουν πολύ λιγότερο από τους άλλους στις κοινωνικές προκαταλήψεις και πολύ περισσότερο στις οικογενειακές υποχρεώσεις, ως αναστατωτικό παράγοντα για την επαγγελματική καταξίωση των

Και οι δύο τις δουλειές του σπιτιού!

Οι δουλειές του σπιτιού και η ανατροφή των παιδιών θα λέγατε ότι είναι κυρίως μέλημα:

	Σύνολο %
● ΔΞ/ΔΑ	1,16
● Των γυναικών της οικογένειάς σας	25,58
● Των ανδρών	0,39
● Και των δύο μαζί εξίσου	72,87

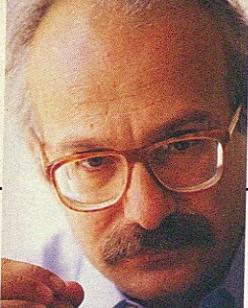
● Ένας στους πέντε άνδρες θεωρεί πως το σπίτι και τα παιδιά είναι πρωταρχικό μέλημα της γυναίκας. Οι υπόλοιποι (73%) που θεωρούν πως εξίσου πρέπει τα δύο φύλα να μοιράζονται τις ευθύνες, είναι μάλλον ανειλικρινείς, απ' ό,τι φαίνεται από τις απαντήσεις για την ισότητα. Μήπως κάποιοι θεωρούν πως οι ευθύνες τους περιορίζονται σε μια «γενική εποπτεία»; Από την ανάλυση των επιμέρους στοιχείων της έρευνας προκύπτει ακόμη ότι:

● Οι παντρεμένοι άνδρες, φυσικά, δείχνουν λιγότερο ενθουσιώδεις από τους ανύπαντρους, λόγω βέβαια της εμπειρίας τους.

Οι άνδρες που οι γυναίκες τους εργάζονται, εμφανίζονται πιο συντήρητικοί σε σχέση με αυτούς που οι γυναίκες τους μένουν σπίτι. Είναι μάλλον πιο ειλικρινείς από αυτούς που δεν εργάζονται οι γυναίκες τους, γιατί αναγκαστικά, λόγω της απασχόλησης των γυναικών τους, συμμετέχουν περισσότερο στο νοικοκυρίο και στο σπίτι.

● Είναι χαρακτηριστικό πως ελάχιστο ποσοστό (όχι πάνω από 1%) ανδρών (κυρίως αγάμων μέχρι 29 ετών) δηλώνει πως το νοικοκυρίο και η ανατροφή των παιδιών είναι κυρίως μέλημα των ανδρών. Λένε ψεματάκια, είναι αιθεροβάμονες, δεν γνωρίζουν τι σημαίνει έγγαμος βίος ή είναι κάποιοι πρωτοπόροι; ▲

* Η έρευνα έγινε για το «ENA» από την εταιρεία ΔΗΜΕΛ, μεταξύ 28/2 - 2/3/1991. Το εξεταζόμενο δείγμα (516 άτομα) ήταν άνδρες 18 ετών και άνω, κάτοικοι περιοχής πρωτεύουσας (Α και Β Αθήνας, Α και Β Πειραιώς,

του ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ

Books, books, books!

Nισάφι πια, αχρείοι Έλληνες. Νισάφι, αγνώμονες, αμνήμονες και εμπαθείς απόγονοι αρχαίων θεών και ημιθέων. Ντροπή συμπατριώτες. (Στο σημείο αυτό κλείνει ο πρόλογος και αρχίζει το κυρίως θέμα). Με φρική και απόγνωση παρακολουθώ τις τελευταίες ημέρες την αήθη επίθεση και τις βάρβαρες επικρίσεις που δέχεται η Αυτού Μεγαλειότης ο Άναξ, λόγω της επιθυμίας του να συμμαζέψει – μετά από ένα τέταρτο του αιώνος περίπου – το νοικοκυρίο του που έστησε στην Ξενιτιά, συγκεντρώνοντας τα φτωχικά του συμπράγκαλα που ήσαν έρμαιο στα χέρια του ενανού και τ' αλλουνού, του κάθε κλέφτη και του κάθε απατεώνα. Με αισθήματα αγανάκτησης και αποτροπιασμού αντιλαμβάνομαι μια εξυφανόμενη συνωμοσία, που σκοπόν έχει να λοιδωρηθεί ο Άναξ παρουσιαζόμενος ως ψυλικατζής φοροφυγάς και με ροπήν προς τας οικονομικάς ατασθαλίας. Αν είναι δυνατόν!!!

Pολύ πριν ο τηλεοπτικός σταθμός ANT-1 μεταδώσει την συνέντευξιν του Άνακτος, την οποίαν με συγκίνησιν, ευλάβειαν, θρησκευτικήν κατάνυξιν και βαθυτάτην νοσταλγία παρηκολουθήσαμεν ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ, είχα μίαν προσωπικήν επικοινωνίαν με τον Άνακτα, ο οποίος λόγω των γνωστών φιλοβασιλικών αισθημάτων μου έχει άνετον πρόσθιαν προς εμέ και γνωρίζει και τον αριθμόν του τηλεφώνου μου, και ο οποίος με λόγια και έκφραση που στάζανε πόνο και πίκρα μου είπε: «Γιάννη μου, είμαι σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση». «Για ποιο λόγο, Μεγαλειότατε;» τον ερώτησα. «Γιάννη μου», είπε ο Άναξ, «φοβούμαι ότι με τον

θόρυβο που έχει ξεσπάσει με την οικοσκευή μου, δεν θα μπορέσω να εκτελωνίσω τα πράγματά μου όπως κάθε απλός μετανάστης και θα αναγκαστώ να πληρώσω – εκ λόγων σκοπιμότητος – δασμούς και φόρους που θα με τινάξουν οικονομικώς στον αέρα». «Μεγαλειότατε», είπα, «γνωρίζω ότι δεν έχετε χρήματα και όντως θα δυσκολευθείτε. Αλλά, ειλικρινώς θα ήθελα μεταξύ μας τουλάχιστον, να είμεθα ειλικρινείς. Τι μετέφεραν τα κοντέινερ από το Τατόι στο Λονδίνο;». Τα χάσε ο Άναξ από τη διαφαινόμενη δυσπιστία μου. «Ωστε κι εσύ άρχισες να αμφιβάλλεις;» είπε. «Γιάννη μου, μετέφερα αυτά ακριβώς που δήλωσε ο κύριος Παλαιοκρασσάς: Books, books, books».

σεων με ιστορική ή εθνική σημασία;» ερώτησα και ο Άναξ απήντησε: «Δεν γνωρίζω επακριβώς την αξία του συγγράματος του Νικολάου Τσελεμεντέ και των χρυσών συνταγών της Χρύσας Παραδείση, αλλά θεωρώ ότι δεν πρέπει να ξεπερνούν σε αξία την Ωραία του Πέραν, τα Μυστικά του Βοστόρου και την σειρά Βίπερ Νόρα, η οποία και καταλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος των βιβλίων που είχαμε στη βιβλιοθήκη». «Καλά, μόνο βιβλία βγάλατε εκτός Ελλάδος; Τόσα κοντέινερ δεν γεμίζουν μόνο με βιβλία, είπα. «Μα δεν ήταν μόνο αυτά. Ήταν και όλοι οι τόμοι των Κλασικών Εικονογραφημένων, του Γκαούρ Ταρζάν και του Παγκόσμιου Άτλαντα του Χάρη Πάτσο», απήντησε. «Τίποτε άλλο δεν βγάλατε; Εδώ μιλάνε για αντικείμενα αξίας...».

Aγανακτισμένος ο Άναξ υψώνει τη φωνή του: «Αυτό είναι απαράδεκτο, Γιάννη μου. Την οικοσκευή μου πήρα. Την προικούλα της Ανασας. Κάτι γυαλικά, ένα σερβίτσιο του καφέ ΙΩΝΙΑ, ένα πετρογκάζ, δύο σκαμνιά, τρία ράντζα, μια χύτρα ταχύτητας, ένα τραπέζι κουζίνας από φορμάικα, ένα σαλόνι κι ένα σύνθετο από τα 340 Ήνωμένα Εργοστάσια, μια μαυρόασπρη τηλεόραση, ένα τρανζιστοράκι, ένα γουδί και κάτι μπρίκια του καφέ. Νομίζω ότι μέσα στην οικοσκευή βάλανε και μερικά χράμια, κάτι κιλίμια, μερικές βελέντζες, λίγες κουρελούδες και ό,τι βρέθηκε μέσα στη λινοθήκη της κρεβατοκάμαρας. Δώδεκα πανωσέντονα, δώδεκα κατωσέντονα, δώδεκα μαξιλαροθήκες και την κλανιόλα του παππού, που βρίσκεται μάλιστα καταγραμμένη και στο προσύμφωνο της Όλγας».

Hαλήθεια είναι ότι ταράχητα από την αναφορά των αντικειμένων που περιελάμβανε η οικοσκευή του Άνακτος. Προσωπικώς φανταζόμουν ότι περιελάμβανε τουλάχιστον και ορισμένες οικιακές συσκευές. Μια ηλεκτρική κουζίνα, ένα πλυντήριο ρούχων, ένα στεγνωτήριο και ένα πλυντήριο πιάτων, τέλος πάντων. «Μα είσαι καλά Γιάννη μου;», είπε ο Άναξ όταν Του ανέφερα την ανωτέρω σκέψη μου. «Πού να βρεθούντε τόσα λεφτά για όλα αυτά. Κι ύστερα είναι και το άλλο. Με δεδομένο το πάθος μου για την οικολογία, ήταν δυνατόν να χρησιμοποιώ συσκευές που καταναλώνουν ηλεκτρική ενέργεια;

Με κάρβουνο στη φουφού μαγειρεύαμε και σε ψυγείο πάγου συντρούσαμε τη φέτα και το σαλάμι μας». Δάκρυα κύλησαν από τα μάτια μου και βλαστήμησα την μπαμπεσιά και την παλαιθρωπιά μας. Και με τρόπο, φοβούμενος μην Τον προσβάλω, Τον ρώτησα: «Μήπως θα θέλατε κάτι να Σας στείλω για να καλύψετε εν μέρει τις ανάγκες Σας;». Κι Αυτός, με συντριβή μου απάντησε: «Άν μπορείς, κανένα ζευγάρι παπούτσια σου που να μην τα φοράς άλλο.

Γιατί ως Έλλην πιστεύω πως... παπούτσι από τον τόπο σου κι ας είν' και μπαλωμένο. Εν ανάγκη, ας είναι και Sebago!

ENA
6 MAR

ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΠΛΟ

Πίσω από το ταυτόρ, του οποίου η παρουσία αυξάνεται θεαματικά, κρύβεται ένας κόσμος μυστηριώδης όσο και καταπιεστικός. Πίσω από την προσευχή στον Άλλαχ κρύβεται η μόνη ταυτότητα ενός έθνους. Πίσω από το μύθο του Νάσερ κρύβεται ένα μεγάλο όνειρο μαζί και μια αποτυχία. Πίσω από το μυθικό τραγούδι της Ουμ Καλσούμ κρύβεται το βαθύ δράμα του Άραβα. Πίσω από τη λέξη Άραβας κρύβεται ένα ένδοξο παρελθόν, αλλά και ένα μιζερό παρόν μαζί μ' ένα αβέβαιο μέλλον.

Απόδοση: Αγγελική Βασιλάκου

Φωτ.: ABBAS / Magnum / Apeiron

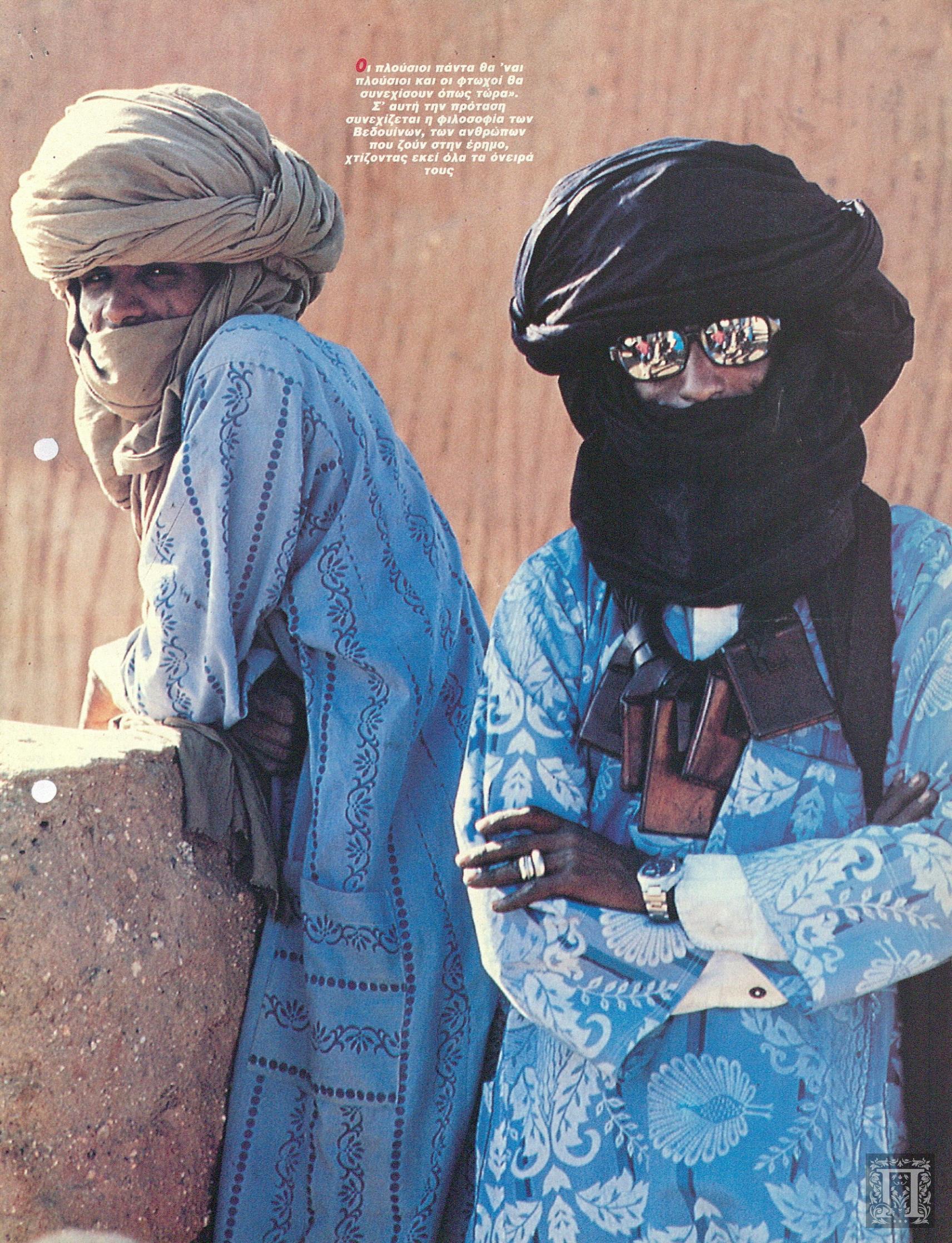

Στη Σχολή Καλών Τεχνών
στο Αλγέρι. Με το κεφάλαιο
καλυμμένο, η νεαρή¹
σπουδάστρια σχεδιάζει
ένα γυμνό

**Το Κοράνι επιβάλλει
προσευχή και ολόκληρος
ο αραβικός κόσμος
στρέφεται προς τη Μέκκα...
Πέντε φορές τη μέρα η ζωή
σταματάει**

**Οι πλούσιοι πάντα θα 'vai
πλούσιοι και οι φτωχοί θα
συνεχίσουν όπως τώρα'.
Σ' αυτή την πρόταση
συνεχίζεται η φιλοσοφία των
Βεδουίνων, των ανθρώπων
που ζούν στην έρημο,
χτίζοντας εκεί όλα τα όνειρά
τους**

Στο εργαστήριο βιοχημείας του Πανεπιστημίου της Κωνσταντίνης. Οι νέες γυναίκες σπουδάζουν, αλλά η χειραφέτηση είναι ακόμη μακριά

Σ' αυτή την αίθουσα του Πανεπιστημίου της Κωνσταντίνης διδάσκεται βιοχημεία. Σε φοιτήτριες αλλά και σε φοιτήτριες με το κεφύλι προσεκτικά σκεπασμένο με το λευκό hijab

**Η μόδα δεν «τελειώνει» στο Παρίσι. Στις βιτρίνες του Καΐρου οι κούκλες με τα «δυτικά» χαρακτηριστικά στο πρόσωπο, φοράνε «σικ» hijab στο κεφάλι.
Ισλάμ και ντιζάιν**

Η μέλλουσα γύψη κάθεται σιωπή με τα χέρια σταυρωτά. Οι άντρες συνεδριάζουν. Σε λιγό θα κλείσει η συμφωνία του γάμου. Τα σχετικά χαρτιά έχουν απλωθεί στα τραπέζι και δεν μένει παρά η υπογραφή τους. Από τους άντρες φυσικά...

Τα κορίτσια του Ισλάμ διακοσμούν συχνά τα χέρια τους με σχέδια καρφωμένα από χένα. Να κρύβονται, άραγε, μέσα σ' αυτά τα σχέδια κάποια μυστικά ερωτικά σύμβολα;

Σκηνή γάμου στο Κάιρο. Η νύφη μπορεί να έβαλε το ευρωπαϊκό νυφικό της, ο σύζυγος όμως, Ανατολίτης αν, δεν λέει να σηκωθεί από την καρέκλα ούτε να βάλει το κόκκινο φέσι από το κεφάλι του

Στην Τζέντα μια γυναίκα περνάει μπροστά από το μοντέρνο γλυπτό που απεικονίζει ένα μάτι – που αποτελεί σημείο αναφοράς στον αραβικό πολιτισμό

Βαθιά απογοητευμένοι, ταπεινωμένοι και γεμάτοι νοσταλγία για τα περασμένα μεγαλεία.. Αυτά είναι τα χαρακτηριστικά που μπορεί να εντοπίσει κανείς σε όλους τους Αραβες, είτε αυτοί ζούν στο Ραμπάτ ή στο Αμάν, στο Άτλας ή στην Πέτρα, στην Ιερουσαλήμ ή στο Κάιρο. Η απογοήτευση από το παρόν είναι έντονη, όπως και η νοσταλγία για το χθες, ο ενθουσιασμός για το μέλλον και, πράγμα που γίνεται σπάνια, κάποιες ρεαλιστικές τοποθετήσεις που κάνουν εκείνον που τις έχει να μοιάζει με βράχο που προεξέχει μέσα σε μια φουρτουνιασμένη θάλασσα από πάθη. Τα χαρακτηριστικά αυτά τα συναντάει κανείς τόσο σε Βεδουίνους, καταπονημένους από ενδημικές ασθένειες που τις προκάλεσε η μιζέρια, όσο και σε Μαροκινούς διανοούμενους, που προκειμένου να περιγράψουν την κατάστασή τους, κάτω από την εξουσία του Χασάν Β', χρησιμοποιούν υπερβολές. Άλλα και σε Ιορδανούς πανεπιστημιακούς, που προσπαθούν να διασώσουν τις προοδευτικές τους ιδέες σε έναν κόσμο που κοιτάζει προς τα πίσω, σπρωγμένος από την πίεση του δικού μας κόσμου.

Σε αυτό το οδοιπορικό όλες οι εικόνες μοιάζουν πολύ μεταξύ τους. Παντού, από τους καταυλισμούς της Ιορδανίας, το Ραμπάτ, το Αμάν, την Πέτρα, το Ισραήλ, τη Σαουδική Αραβία, την Τυνησία, μέχρι τα σοκάκια του Καΐρου, η εισβολή της δυτικής αισθητικής είναι φανερή: διακρίνεται από την πρώτη κιόλας ματιά στα βάζα με τα πλαστικά λουλούδια που είναι πάνω στην τηλεόραση, στο κίτς που δημιουργεί το κοντράστ του πλαστικού με τα όμορφα παλιά χαλιά που καλύπτουν τους τοίχους και με τα εύθραυστα σερβίτσια του τσαγιού. Και η φιλοξενία είναι παντού η ίδια. Κληρονομημένη από εκείνους τους παλιούς Βεδουίνους που είχαν καθήκον να προστατεύουν ακόμη και τον εχθρό που θα άγγιζε την τουνική τους, το μαγαζί τους ή που θα έμπαινε στον περίβολο του σπιτιού τους.

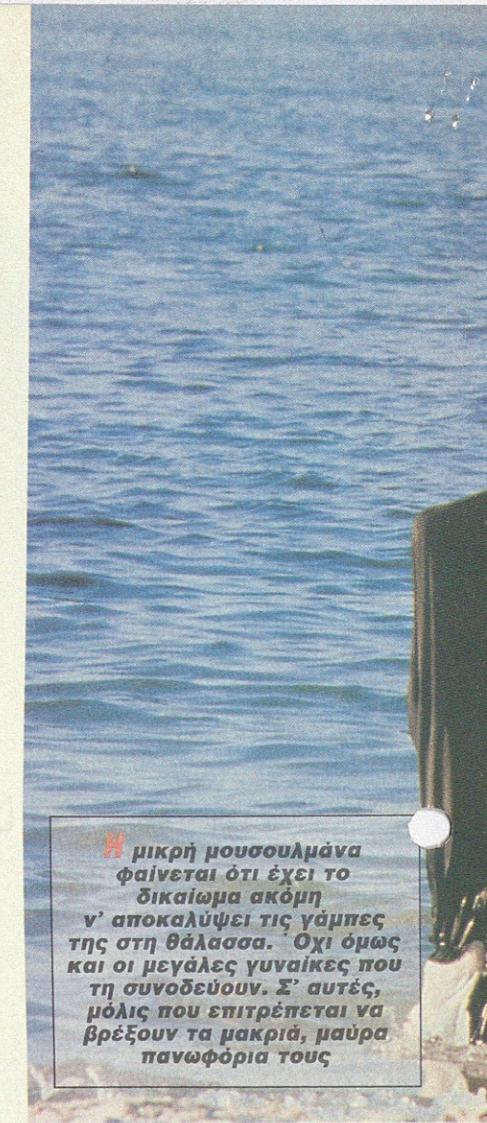
«Κοίτα τους αυτούς εδώ τους νέους», λέει ο Μουσταφά Χαμάρνεχ, καθηγητής νεότερης ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Αμάν, χριστιανός και ανεξάρτητος υποψήφιος, που έχασε στις

τελευταίες εκλογές της Ιορδανίας. «Κοίταξέ τους καλά. Νομίζεις πως θα αλλάξουν την ροή της ιστορίας; Ρώτησε τις κοπέλες γιατί σκεπάζουν τα μαλλιά τους και θα σου αποκριθούν γιατί έτσι το λέει το Κοράνι. Ας σοβαρευτούμε, τους είπα μια μέρα, εδώ μέσα στην τάξη. Ας μιλήσουμε για ισότητα, για κοινωνικές κατακτήσεις. Κι όσον αφορά αυτούς, νομίζεις ότι μπορούν να τα βάλουν με τον αμερικανικό υπεριαλισμό ενώσω θα δέρνουν την αδελφή τους ή θα παραμένουν πολυγαμικοί; Άλλα οι καθηγητές σαν κι εμένα είμαστε λίγοι και δαχτυλοδειχτούμενοι. Μας ανέχονται μόνο και μόνο γιατί δουλεύουμε παραπάνω απ' τους άλλους».

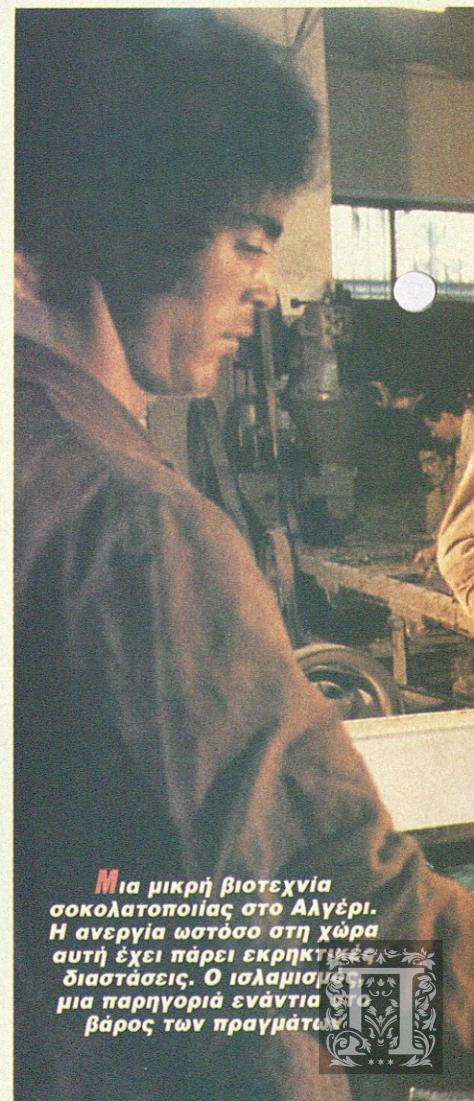
«Οι Αραβες πάντα καταφεύγουν στο Ισλάμ όταν απειλείται η ταυτότητά τους», αποφαίνονται οι ειδικοί. Θρησκευτικός εξτρεμισμός; «Αυτό που η Δύση αποκαλεί φανατισμό δεν είναι παρά μια αντίδραση ενάντια στην αδικία», αντιλέγει ο Φαρέζ Αλ - Φαγιέζ, καθηγητής πολιτικών και στρατηγικών μελετών στο ίδιο Πανεπιστήμιο του Αμάν. Ο Αλ - Φαγιέζ είναι αρχηγός της πιο σημαντικής φυλής Βεδουίνων στην Ιορδανία, των Μπενί Σαχρ, που το όνομά τους σημαίνει «οι γιοι του βράχου». Το Ισλάμ – που σημαίνει υποταγή στη θεία θέληση – ένωσε τους Αραβες και τους οδήγησε να κατακτήσουν τον κόσμο. «Πριν το Ισλάμ δεν υπήρχε αραβικός κόσμος, δεν υπήρχε αραβικός πολιτισμός, δεν υπήρχε τίποτα με αυτό το όνομα», λέει ο Μουσταφά Ελ Βαχαμπί, στο σπίτι του στο Ραμπάτ, γεμάτο από παιδιά δικά του και ξένα που βλέπουν κινούμενα σχέδια στο βίντεο. «Όταν ήρθε η έλευση του ισλαμισμού», συνεχίζει, «οι άλλοι λαοί βρίσκονταν σε ένα στάδιο καταστροφής. Γινόταν μια συστηματική παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μια ξεδιάντροπη εκμετάλλευση του ατόμου, της περιουσίας του και του πεπρωμένου του. Το Κοράνι κηρύσσει την ισότητα. Το λόγο για τον οποίο τόσοι λαοί, από την Ινδία μέχρι την Ισπανία, ασπάστηκαν την καινούρια θρησκεία, πρέπει να τον αναζητήσουμε στο γεγονός ότι το Ισλάμ ερχόταν να καλύψει ένα κενό. Ήταν σαν να γινόταν μια ανακεφαλαίωση των περασμένων πολιτισμών – αυτού των

Μαύρη μαντίλα και μαύρη πλερέζα καλύπτουν τη μουσουλμάνα. Η γυναίκα του Ισλάμ είναι ένα «κόσμημα» και σαν τέτοιο θα πρέπει να φυλάσσεται μέσα στα «θησαυροφυλάκια» μιας άτεγκτης ηθικής

Η μικρή μουσουλμάνα φαίνεται ότι έχει το δικαίωμα ακόμη ν' αποκαλύψει τις γάμπες της στη θάλασσα. Οχι όμως και οι μεγάλες γυναίκες που τη συνοδεύουν. Σ' αυτές, μόλις που επιτρέπεται να βρέχουν τα μακριά, μαύρα πανωφόρια τους

Μια μικρή βιοτεχνία σοκολατοποίιας στο Αλγέρι. Η ανεργία ωστόσο στη χώρα αυτή έχει πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Ο ισλαμισμός μια παρηγοριά ενάντια στο βάρος των πραγμάτων

Φαραώ, του ελληνικού, του ρωμαϊκού, του αραβικού – ταυτόχρονα πολέμησε την αδικία, άνοιξε ένα δρόμο για τη χειραφέτηση και δημιούργησε μια ταυτότητα βασισμένη σε μια θρησκευτική ενότητα». Λογική συνέπεια αυτού του επαναστατικού γεγονότος ήταν η ίδρυση μιας αυτοκρατορίας. «Από τη σημερινή ΕΣΣΔ, διασχίζοντας την Ευρώπη και φθάνοντας στην καρδιά της μαύρης Αφρικής», λέει ο Ελ Βαχαμπί, μετά κάνει μια παύση, προσφέρει καφέ και συνεχίζει: «Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι κάθε αρχή έχει και ένα τέλος, και σαν αποτέλεσμα μιας πορείας εξωτερικών περισσότερο παρά εσωτερικών παραγόντων – της οθωμανικής αυτοκρατορίας – ο αραβικός κόσμος άρχισε να αργοπεθαίνει».

ΟΝΕΙΡΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

«Ξόδεψα τη ζωή μου προσκολλημένος στο παρελθόν και δεν κατάφερα να γίνω κάπιοις...». Τα λόγια του Χαφέζ Ιμπραχίμ, Αιγύπτιου ποιητή των αρχών του αιώνα, αν και αναφέρονται μόνο στη χώρα του Νεί-

αι τα σύνορα με το Ισραήλ. Όταν η νύχτα είναι ξάστερη, φαίνονται από ψηλά τα φώτα των κιμπούτζ. Η οικογένεια του Αμπού Αταλάχ αριθμεί 150 άτομα. Μένει σ' αυτό τον οικισμό μέσα σε φτωχικά πέτρινα σπίτια που έκτισε πριν από τέσσερα χρόνια η Τοπική Αυτοδιοίκηση για να βγάλει τους Βεδουίνους από τις σπηλιές μέσα στις οποίες ζούσαν, και να τους αποτρέψει από το να περιπλανώνται στην έρημο, με τις τέντες τους, τις χαϊμάς, που το ύφασμά τους το πλέκουν οι γυναίκες με μαλλί προβάτου, γίδας ή καμήλας, ανακατεύοντάς το με μια συνθετική κλωστή: όταν βρέχει ανάβουν μέσα μια φωτιά. Τότε η κλωστή διαστέλλεται και δεν βρέχονται. Όταν φυσάει ο άνεμος ο Βεδουίνος χαλαρώνει μερικές κλωστές, τεντώνει κάποιες άλλες. Η τέντα του είναι ένα πλοίο στην έρημο.

Σήμερα, ο Αμπού Αταλάχ κερδίζει τη ζωή του πουλώντας στους τουρίστες λάμπες κι άλλα μικροπράγματα.

ΤΟ ΜΙΖΕΡΟ ΠΑΡΟΝ

«Είμαι η κορονίδα του πολιτισμού, το μέτωπο της Ανατο-

Αραβες, Βεδουίνοι, Παλαιστίνιοι, Αιγύπτιοι, Ιορδανοί, ένας πολιτισμός, ένας περιπλανώμενος λαός, ένας κόσμος που έχει πονέσει, έχει λυπηθεί, έχει ταπεινωθεί

λου, φαίνεται να πηγαίνουν κατευθείαν στη ρίζα του πιο μεγάλου αραβικού δράματος: του να έχεις υπάρξει και να μην «είσαι», του να προσπαθείς να γίνεις χωρίς να πέσεις θύμα των υπερβολικά μεγαλόπονων οραμάτων σου.

Από τότε που θυμάται τον εαυτό του ο Αμπού Αταλάχ, ένας γέρος Βεδουίνος αντιπρόσωπος της ιορδανικής κυβέρνησης στον καταυλισμό Ντουλ, στην Πέτρα, οι δικοί του ζούσαν εδώ. Ο ίδιος δεν καλοβλέπει πια, υποφέρει από τράχωμα, αλλά το καθημερινό τοπίο του είναι πια γνώριμο. Πέρα από το παράθυρο υπάρχει η ηρεμία των ναών και των αρχαίων τάφων. Βρισκόμαστε στην Ελ Μπάιντα, στην πεδιάδα του Μωυσή – Βάντε Μούσα – και σε μια από τις προεξοχές που διακρίνονται από μακριά βρίσκεται ο τάφος του Ααρών. Πιο εκεί εί-

λήγε», λέει ένα τραγούδι της μεγάλης Ουμ Καλσούμ, διάσημης τραγουδίστριας του αραβικού κόσμου της οποίας η κηδεία πριν από χρόνια ήταν ανάλογη με αυτή του Νάσερ και με την οποία παραμένουν ερωτευμένοι όλοι οι άντρες. Άλλα η Αιγύπτιος έχει ένα εξωτερικό χρέος 50 εκατομμυρίων δολαρίων, δύο εκατομμύρια άστεγους, ένα 20% άνεργους – εδώ πρέπει να προστεθούν και εκείνοι που ήρθαν τελευταία εδώ με την κρίση στον Κόλπο – και το Κάιρο δεν είναι μόνο ένα μαργαριτάρι στην κορόνα, αλλά και μια πόλη 15 εκατομμυρίων ανθρώπων, αφόρητη από τους θορύβους και τη βρώμα. Η μιζέρια έχει μετατρέψει ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων σε υποχρεωτικούς υπηρέτες του Δυτικού που θα τύχει να τους βρει μπροστά του. Ο Χαμπτί, ο οδηγός διερμηνέας, μπορεί να πουλε-

σει οτιδήποτε, όπως και τα αγόρια της Φεζής του Μαρακές, αλλά σε μια τέχνη που δημιουργεί πολύ πιο μεγάλες απορίες, γιατί στα αντικείμενα προς πώληση περιλαμβάνεται οτιδήποτε: μέχρι το Κόρωνακ, οι πυραμίδες, η αρχαία βασίλισσα Χατσεπσούτ, ή και οι υποσχέσεις μιας αιώνιας φιλίας και ό, τι μπορεί να φανταστεί ο επισκέπτης.

«Είναι πολύ μπερδεμένα όλα αυτά», μου είχε πει ο Μοχάμεντ Τσακόρ, πρόεδρος της επιτροπής μουσουλμάνων Μαροκινών που μένουν στη Μαδρίτη. «Για να ξεκινήσουμε. Ούτε όλοι οι μουσουλμάνοι είναι Αραβες, ούτε όλοι οι Αραβες είναι μουσουλμάνοι. Μεταξύ των Αράβων υπάρχουν χριστιανοί κόπτες, χριστιανοί του Λιβάνου, μαρονίτες, νεστοριανοί, ακόμη και Εβραίοι. Και μεταξύ των μουσουλμάνων υπάρχουν επίσης Κούρδοι, Βερβερίνοι, Σουδανοί, Σομαλοί. Για να μη μιλήσουμε και για τους Τούρκους ή τους Πακιστανούς, τους Αφγανούς και τους κατοίκους των Σοβιετικών Δημοκρατιών». Υπάρχει κάτι που είναι φανερό: Το να είσαι Αραβας είναι μια πολιτική, πολιτιστική και γλωσσική πραγματικότητα, μια ιδέα έμμονη που μπορεί ανά πάσα στιγμή να γίνει εκρηκτική λόγω του Ισλάμ.

Η φλόγα ενός αναπτήρα Bic ξεπροβάλλει από το χέρι του γέρου ιμάμη του πράσινου τζαμιού, στην πιο γραφική περιοχή του Καΐρου μπροστά στη Νεκρόπολη, που σήμερα έχουν καταλάβει οι ζωντανοί – πραγματικοί squatters που έχουν βρει καταφύγιο στα απέραντα μαυσωλεία της πιο πυκνοκατοικημένης πόλης στην Ανατολή.

Το πιο συναρπαστικό που έχει αυτός ο κόσμος είναι ότι αναγεννάται διαρκώς. Η Δύση τα γνωρίζει όλα πολύ καλά, ξέρουμε πού είμαστε και προς τα πού κατευθύνομαστε. Η Μέση Ανατολή είναι όπως το πλεκτό της Πηγελόπης, ένα συνεχές πλέξιμο και ξήλωμα. «Είναι βέβαιο πως σήμερα δεν μπορεί κανείς να κάνει διάκριση μεταξύ του αραβικού εθνικισμού και του θρησκευτικού φανατισμού», λέει ο Μουσταφά Χαμερονέχ στο διαμέρισμά του στο Πανεπιστήμιο του Αμάν. «Πιστεύω ότι αυτό οφείλεται στην αδυναμία και την ιστορική αποτυχία του πρώτου. Αυτοί είναι άλλωστε και οι λόγοι ύπαρξης του θρησκευτικού φανατισμού: για-

τί αυτό το κίνημα ουσιαστικά αναπτύχθηκε σαν αντίδραση στη δυτική εισβολή. Ο αραβικός εθνικισμός δεν μπόρεσε μεχρι τώρα να μάς δώσει κάτι συγκεκριμένο. Έχει αποτύχει στην Παλαιστίνη και στο Λιβάνο και εξακολουθεί να αποτυγχάνει σε άλλα μέρη. Έχει αποτύχει στο θέμα μιας σωστής οικονομικής ανάπτυξης, όπου θα γινόταν μια κατανομή λίγο πολύ ισότιμη του εθνικού πλούτου. Έχει αποτύχει ολοσχερώς και στο πεδίο της ανάπτυξης της κουλτούρας. Το εθνικό κίνημα των Αράβων δεν είχε ποτέ συνειδηση της πραγματικότητας, ποτέ δεν τοποθετήθηκε στο πρόβλημα της θέσπισης μιας κοινωνίας σύγχρονης, λαϊκής και προηγμένης».

«Το ότι ακόμη και ο Σαντάμ Χουσεΐν κατέφυγε στον Μωάμεθ και ξύπνησε το θρησκευτι-

την υποχρέωση να δίνει δουλειά σε όποιον τελειώνει το πανεπιστήμιο – ο Νάσερ είναι για τους Αραβες ότι κι ο Μάνης του '68 για την Ευρώπη. Ένας μύθος.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΟΣΜΗΜΑ

Το όνομα του Νάσερ ξανακούστηκε το ίδιο κιόλας βράδυ. Σε ένα μπαρ από κάποιο μισομεθυσμένο Σαουδάραβα. Που μόλις το πρόσφερε έβαλε τα κλάματα και λίγο μετά ετοιμάστηκε να πάρει τον πόνο του και το Ρόλεξ του μισού εκατομμυρίου και να γυρίσει στο διαμέρισμά του. Ήταν ξημερώματα και εκείνη την ώρα αρκετοί Σαουδάραβες επέστεφαν στο ξενοδοχείο τους παρέα με δύο - τρεις γυναίκες ντυμένες κάπως φανταχτερά, που άφηναν

νουν επιχειρήσεις και κάτω από τη μαύρη μελάγια φορούν το τελευταίο μοντέλο του Ντιόρ».

Στο διαμέρισμά του, σε μια καλή περιοχή του Καΐρου, στο Ζαμαλέκ, ο γιατρός Κ..., γυαικολόγος χριστιανός Κόπτης, μιλάει με κάποια ειρωνεία αν και κάπως μοιρολατρικά. «Από δωδεκά πέρασε ακόμη ο Δαρβίνος. Ανοίξτε την τηλεόραση και δείτε αυτούς που κηρύσσουν το Κοράνι. Ακόμη και οι πιο μετριοπαθείς από αυτούς είναι εναντίον μας, και είμαστε από τους λίγους που τολμάμε να μιλήσουμε για αντισύλληψη. Στην Αίγυπτο η δημογραφική έκρηξη είναι δραματική. Κι όταν τα παιδιά μεγαλώνουν και εγκαταλείπουν το χωριό για να συγκεντρωθούν στην πόλη, γίνονται ή ανεργοί ή ζητιάνοι. Φυσικά οι μεσαίες τάξεις, μουσουλμανικές και χριστιανικές, καταφεύγουν στα ανισυλληπτικά. Άλλα οι υπόλοιποι εξακολουθούν να υποστηρίζουν πως τα παιδιά είναι δώρο του Θεού». Ο γιατρός Κ... δεν αποκαλύπτει το όνομά του, γιατί έχει μια ειδικότητα που καταδεικνύει την υποκριτική ηθική στην οποία αναφέρθηκε και ο Βαρόνα. Ράβει παρθενικούς υμένες! Κοριτσιών και Αιγύπτιων γυναικών και κυρίων Σαουδαράβων. Πολλές φορές. Την πρώτη φορά τους πάιρνει 300 δολάρια, τη δεύτερη πέντε φορές παραπάνω. «Μερικές φορές κάνω και εκτρώσεις», λέει. «Οι γυναίκες έρχονται μόνες στο ιατρείο, αλλά τις περισσότερες φορές τις συνοδεύει κάποιος από τους στενούς συγγενείς τους, που είναι και κάπως χολωμένοι γιατί πρέπει να παντρέψουν το κορίτσι με αυτόν στον οποίο είναι ταγμένη από μικρή και πρέπει να παραδώσουν το "εμπόρευμα" σε καλή κατάσταση».

Το θέαμα μιας γυναικας καλυμμένης με τσαντόρ, που έχει σταματήσει μπροστά σε κάποιο sex - shop της οδού Πιγκάλ και κοιτάζει πολυτελή εσώρουχα, δεν είναι σπάνιο. Έχει κι αυτό όμως την εξήγησή του. «Ζούνε με το φόβο ότι ο σύζυγος θα πάρει άλλη πιο νέα και θα τις παραμερίσει», εξηγεί η Πιλάρ, μια Ισπανίδα παντρεμένη με έναν γιατρό από την Ιορδανία. Όμως ο φερετζές μπορεί να εφευρέθηκε για να προστατεύει τη γυναίκα. Ετσι ισχυρίζεται τουλάχιστον ο σοφός κι άγιος γέροντας Μοχάμετ Μουσουάν Ελ Σαραούί, που υπήρξε υπουργός

Bαθιά απογοητευμένοι, ταπεινωμένοι και γεμάτοι νοσταλγία για τα περασμένα μεγαλεία... Αυτά είναι τα χαρακτηριστικά που μπορεί να εντοπίσει κανείς σε όλους τους Αραβες, είτε αυτοί ζουν στο Ραμπάτ ή στο Αλγέρι, στην Ιερουσαλήμ ή στο Κάιρο

κό μας φανατισμό – παρ' όλο που ο αραβικός κόσμος θα υποστήριζε τον Σαντάμ ενάντια σε εκείνο που αυτός ο κόσμος μισούσε περισσότερο, τον αμερικανικό υπεριαλισμό – είναι ένα σοβαρό θέμα: γιατί ο Σαντάμ θα μπορούσε να ανακόψει το θρησκευτικό εξτρεμισμό. Δεν ήταν απαραίτητο να μάς πει ότι οι Αμερικανοί ήταν διπλά στον τάφο του προφήτη για να μάς φέρει αντιμέτωπους. Ο Νάσερ δεν κινητοποίησε τις μάζες κάνοντας θρησκευτικές εκκλήσεις, μπροστά στις απειλές των Ισραηλινών και των Βρετανών». Ο Νάσερ! Το άλλο μεγάλο όνειρο. Πόσες φορές δεν ακούγεται η φράση: «Άν ο Νάσερ ήταν τώρα εδώ...». Για τα λάθη του δεν μιλάει κανείς πλέον. Παρ' όλο που εξαιτίας του η Αίγυπτος αριθμεί σήμερα έξι εκατομμύρια κακοπληρωμένων υπαλλήλων – το κράτος έχει

επιφωνήματα ευχαριστησης. «Τι είναι αυτές;», ρώτησα τον Αζίζ που με συνόδευε. Σήκωσε τους ώμους: «Μπορεί να είναι και οι σύζυγοι τους. Στον αραβικό κόσμο μια γυναίκα αξίζει όσο μια καμήλα». Το Ισλάμ πρέπει να αρχίσει να κάνει διάκριση μεταξύ του δόγματος και εκείνου που μπορεί να προσαρμοστεί στη σύγχρονη εποχή. Άλλα αυτό είναι δύσκολο, γιατί πρόκειται για μια θρησκεία που στερήθηκε τους θεωρητικούς της, δεν είχε ποτέ έναν Ερασμο, τα σχίσματά της, την αναγέννησή της και την αντίδραση σ' αυτήν. Βρίσκεται στο έλεος ανενεργών ερμηνειών. Και αναπόφευκτα υποθάλπεται την υποκρισία. Στη Σαουδική Αραβία, για παράδειγμα, οι γυναίκες δεν μπορούν να οδηγήσουν αυτοκίνητο, αλλά οι πιο προοδευτικές διαθέτουν σοφέρ και διευθύ-

γός Θρησκευμάτων και που στα 78 του χρόνια μοιράζει σοφία από το εξοχικό του σπίτι στη Γιζά. Ενώ οι μαθητές του του φιλάνε τα χέρια, λέει: «Το Ισλάμ θέλησε να κρύψει τη γυναικά γιατί είναι σαν κόσμημα. Μέσα στο σπίτι το κόσμημα αυτό ανακαλύπτεται μόνο για τον άντρα, αλλά για τους υπόλοιπους είναι μυστικό. Κι έτσι την προστατεύει. Γιατί, πόσα χρόνια θα είναι όμορφη; Μετά, όταν δεν θα 'ναι πια όμορφη, μια άλλη γυναικά θα τραβήξει την προσοχή του συζύγου, που αν βγει στο δρόμο και δει τις άλλες ακάλυπτες θα αφήσει τη γυναικά του για μια άλλη νεότερη. Έτσι προστατεύονται όλες».

Το ξημέρωμα, την ώρα που η πρωινή ομίχλη κάλυπτε τα πάντα, πλησίαζα στις όχθες του Νείλου. Στο μαλό μου ήταν χαραγμένα τα λόγια του Ελ Βαγιάμπη, του οποίου η ευγένεια δεν έκρυψε την αγανάκτησή του. «Μας ταπείνωσαν. Με την ιδρυση του κράτους του Ισραήλ, με την άρνηση των δικαιωμάτων των Παλαιστινίων, με την παρουσία της Δύσης και τις παρεμβάσεις στη διαμόρφωση του πολιτεύματός μας. Άλλα και οικονομικά οι αραβικές χώρες ήταν οι πρώτες που πλήρωσαν τους καταστροφικούς λογαριασμούς της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Το εξωτερικό μας χρέος υπερβαίνει τα 200 εκατομμύρια δολάρια. Δεν έχουμε λόγους να 'μαστε αισιόδοξοι. Και δεν μας παρηγορεί το να ακούμε συνέχεια το ίδιο τροπάριο για ανθρώπινα δικαιώματα και δημοκρατίες των λαών».

Αραβες, Βεδουΐνοι, Παλαιστίνιοι, Αιγύπτιοι, Ιορδανοί, ένας πολιτισμός, ένας περιπλανώμενος λαός, ένας κόσμος που έχει πονέσει, έχει λυπηθεί κι έχει τραγουδήσει μαζί με την Ουμ Καλσούμ.

«Είναι δύνατόν να ζητούν διάφορα νερά και να ρίχνουν λάσπες στην πηγή μου; Είναι δύνατόν ν' αφήνουν ελεύθερα τα δικά τους λιοντάρια και να φυλακίζουν τα δικά μου;».

Tο 60% του πληθυσμού της Αλγερίας αποτελείται από νεαρά παιδιά ηλικίας κάτω των 20 ετών. Δεν χρειάζονται όμως οι στατιστικές. Μια μικρή βόλτα στις γειτονιές στο Αλγέρι μπορεί να επιβεβαιώσει του λόγου το αληθές

